

Environmentální akce, reporty, přírodovědná pozorování, ekoporadenské tipy, botanika, zoologie, úvahy, recenze, recepty, tipy na odbornou literaturu i beletrii, zdravý životní styl, náměty na tvořivé činnosti, poezie...

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně
Pobočka Šmidingerovy knihovny Za Parkem
Základní organizace ČSOP Strakonice

Vážení čtenáři,

vítejte u nového Kompostu. Měsíc září si mnozí z nás připomněli jako měsíc biopotravin. K tomu jedna malá souvislost. Pozitivní cestou v mnoha oblastech lidského konání nás může nasměrovat velmi důležitá, avšak někdy ošemetná záležitost. Tou je pojmenování problému. Často můžeme zaslechnout debatu nad tím, které

Z obsahu tohoto čísla:

Celostátní setkání ZO ČSOP.....	2
Anketa – ohlédnutí za Veget Festem	3
Znečištění dešťové vody exhalacemi	5
Pálení odpadu v domácnostech.....	5
Skončí zimní sčítání kání?.....	6
Zapojení strakonické ZO ČSOP do.....	7
Veget na pokračování – 44. díl.....	8
Přijít venčit můžete do útulku.....	9
Zajímavá moucha.....	10
Večer s dokumentem – 20. díl.....	10
Pozvánky - říjen 2015.....	10
Jak se žije tetřevům?.....	13
J. Kainar, „Zdivočelá země“, J. Lábus	14
„...Budeš spát pod širákem....“.....	15
Jak klíčit v domácím prostředí.....	16
Recepty z Veget Festu I.....	17

odvětví společnosti nejvíce poškozuje životní prostředí. Jakkoli nás mohou zprávy v masmédiích nebo zkušenosti z minulých desetiletí přesvědčovat o tom, že největším problémem je průmysl, doprava nebo dokonce produkce odpadů, budeme muset přijmout fakt, že nejvíce znečišťujícím článkem je odvětví, bez kterého se neobejdeme - zemědělství. Není to však zemědělství samo o sobě, ale spíše způsob hospodaření, který je do velké míry určován námi spotřebiteli. Aniž bych chtěl jakkoli snižovat důležitost ostatních environmentálních problémů, konvenční zemědělství bohužel výrazně zhoršuje mnoho ekologických charakteristik - ať už je to rozmanitost prostředí, vodní režim v krajině, kvalita půdy, produkce skleníkových plynů, chemismus prostředí a mnoho dalších. Jednotlivé problémy jsou dozajista velmi složité a na stránkách Kompostu jsme se jim už věnovali a v budoucnu věnovat ještě budeme. Zároveň však můžeme už teď nabídnout mnoho spotřebitelských alternativ, které mohou tyto související problémy zmírňovat. Biopotraviny nejsou zázračným řešením ani zkratkou, ale jedním ze způsobů, kterým můžeme existující situaci měnit elegantně a bez restrikcí - pomocí mocné ruky trhu. Tedy způsobem, kdy nikdo neodchází s prázdnou.

Foto -jj-

Přejeme příjemný podzim, váš Kompost. -jj-

Ohlédnutí

Celostátní setkání základních organizací ČSOP

Každým rokem se koná celostátní setkání základních organizací Českého svazu ochránců přírody. Připravuje jej centrum ČSOP vždy ve spolupráci s některou ze ZO, která je ochotna se s ostatními podělit o své zkušenosti, nápady a výsledky činnosti. Tentokrát se tato akce konala na Moravě, v blízkosti Kroměříže, přesněji v kempu Kamínka nedaleko obce Roštín. Setkání se konalo na „výsošném území“ ZO ČSOP Divoky.

Program začíná vždy registrací účastníků, která však není rozvláčná, protože hned krátce po příjezdu se uskutečňuje zajímavý program. Bylo tomu tak i tentokrát. Vše se týkalo nedalekých Chřibů evidovaných jako Evropsky významná lokalita. K místním podmínkám byla vztažena i přednáška o záchranné stanici v Buchlovicích nebo neméně poutavý výklad o kdysi

Páteční posezení u táborového ohně, foto -vh-

plánované stavbě s názvem „Po stopách chřibské autostrády“, jejíž torza je možno v krajině ještě nalézt. Poslední promítání bylo věnováno místním přírodním památkám. Těsně před večerí bylo možno shlédnout dokumentární film o tamní krajině a rovněž o Chřibech. Pak následovalo oficiální uvedení setkání a volný program s posezením u ohně za doprovodu country skupiny. O ubytování bylo postaráno podle chuti jednotlivých účastníků. Chaty, společné chatky nebo stany, jak kdo chtěl.

Druhý den začínal ornitologickou vycházkou pod vedením pana Pavla Šálka. Ten poutavě vyprávěl o ptácích, ale i jiných tvorech. Skončilo se okolo deváté hodiny u ornitologických sítí, kde se chytili červenka obecná, budníček menší, kos černý a drozd zpěvný.

Následoval rozjezd tří skupin na různé přírodní lokality. A tak se část účastníků mohla podívat do obce Divoky a na naučnou stezku Boří, druhá skupina vedená bývalým ministrem životního prostředí RNDr. Liborem Ambrozkem do nedalekých Chřibů a ekologické spalovny. Poslední skupina, v které jsme s manželkou byli, se účastnila vycházky do PP Bašnov. Ta v sobě skrývala cestičku do mokřadu. Naším průvodcem byl opět Pavel Šálek. Hned po vystoupení z autobusu a pár krocích jsme z mokřadu uslyšeli skřehotání kučky ohnivě. Při bližším zkoumání jsme v litorálním pásmu našli veliké ulity okružáka ploského, uchatky nadmuté, kružníka vroubeného. Zajímavostí byly nalezené larvy tiplice velké nebo pestřenky. Z brouků byl zaznamenán příkopník, ale i náš největší vodomil, vodomil černý. V pobřežním rostlinstvu se za krátkou chvíli podařilo najít jantarku obecnou, srstnatku chlupatou, páskovku keřovou, hlemýždě zahradního, ale i invazního plzáka španělského. Většinu zvířátek si stačily prohlédnout i přítomné děti, které si to velice užívaly. Od ornitologa Pavla Šálka byly humorně poučeny (když si k nelibosti maminek zamazaly své botičky v bahně) důrazně pronesenými slovy: „Příroda je drsná. Příroda se s námi nemazlí!!“.

Když jsme pokračovali loukou okolo pobřežních rostlin plných křísků zelených, do chůze nám poskakovaly saranče zelené, zlatavé a mokřadní. Podařilo se chytit střevlíka měděného. Občas jsme mohli vidět hlavičku zvědavého hraboše nebo jsme z mokřadu zvedli volavku popelavou. Sem tam se ozval hlas skokana zeleného a později jsme jej na cestě i našli. Děti mohly obdivovat hnízdo sršně obecné ve vykotlané dutině stromu a zakryté papírovým víčkem. Na drobné ptactvo jsme štěstí neměli. Z větších ptáků jsme viděli několik kání lesních, poštolku obecnou, ale také holuby hřivnáče nebo vránu obecnou – šedivku. Cesta okolo mokřadu byla lemována keři mirabelek, takže jsme mlsně hodnotili, který z nich má sladší plody. Závěr putování okolo přírodní památky byl uzavřen průletem ledňáčka říčního a ochutnávkou švestek. Další zastávka byla u rybníků jednoho z členů ZO Divoky u obce Olšina. Vznikly před několika lety na soukromém pozemku pana Milana Vávry, který chtěl svým rybníčním dílem přispět k rozšíření rostlinné a živočišné biodiverzity v krajině. Což se mu také povedlo. Hned

Plavín štítnatý v rybníku u obce Olšina, foto -vh-

po příjezdu jsme zvedli z břehů rybníka volavku popelavou, ale ani o ostatní vodní ptactvo zde není podle slov Milana Vávry nouze. Ostatně o tom jsem se přesvědčil, když jsme odcházeli k autobusu a za našimi zády sedl na uvolněný břeh vodouš. Rybníky mezi sebou komunikují, ale vtok je mezi nimi proveden skrze kamenný filtr. Takže hned na krátký pohled jsme mohli pozorovat skokana zeleného, různé vážky. Botanici byli potěšeni hromadným výskytem plavínu štítnatého nebo prustky obecné. Ze sarančí zde byla zastoupena saranče měnlivá a saranče dlouhokřídlá. Úplným závěrem bylo nalezení kudlanky nábožné, která se podle slov Pavla Šálka šíří z jihu Moravy. Že okolo zmiňovaných rybníků byly ovocné stromy (švestky, jabloně, mirabelky, ale třeba i moruše), není třeba více rozvádět. Ty ostatně lemovaly skoro každou silnici a těší se u místních lidí velké úctě.

Následující zastávka byla v základně ZO Divoky, bývalé škole, kde má základní organizace centrum. Po prohlédnutí zajímavé naučné expozice a ochutnání skvělých palačinek a dalších jídel připravených členkami ZO jsme se vydali okolo pískovcové sochy „Floriánky“ pěšky do kempu po naučné stezce Boří. Cesta to byla zajímavá, protože vedla místy, které ZO Divoky obhospodařuje. Takže jsme minuli jejich klubovnu vytvořenou ze starého železničního vagónu a pokračovali podél naučných cedulí malovaných místním umělcem. Zajímavá byla zastávka u nově vzniklých tůňek. Zde byla k nalezení bahňáka rmutná,

Ornitolog Pavel Šálek vypráví o vosách, foto -vh-

levatka říční, terčovník vroubený, svinutec zploštělý a také pěkně vybarvené keřovky plavé. Ve vodě byla k nalezení i ploštice splešťule blátivá. Spatřili jsme také šidélko ruměnné a šídlo cf., která chtěl pan Pavel Šálek chytit, ale nakonec nám oddemonstroval nešťastného zvonohlíka zahradního, který uvázl na lopuchu plstnatém a nemohl sám uletět. Měl štěstí, že byl nalezen a vysvobozen. Cestou zpět jsme se podívali do napůl vyhrabaného hnízda vosy obecné, do kterého náš průvodce statečně zanořil ruku, aniž by jej některá z vos napadla. Následně jsme se bavili určováním stromů, např. dubu letního nebo dubu zimního. Zajímavý byl nález kotrče kadeřavého, ale to jsme již byli blízko kempu. Pak už jen krátká zacházka k ornitologickým sítím, kde uvázl šoupálek dlouhoprstý a opětovně červenka obecná.

Večer bylo další posezení u ohně a výměna různých poznatků. V našem případě třeba o způsobu transferu obojživelníků (přímým sběrem u zástěn, dlouhých skoro půl km, a na klidnějších cestách sběrem bez zástěn), protože jedna ze zúčastněných organizací (ZO Dalečín) má podobné zkušenosti. Jinak podle informací ostatních ZO se povětšinou provádí transfer obojživelníků s užitím pastí.

Poslední den byl ve znamení návštěvy města Kroměříže. Čekala nás zde průvodkyně Ing. Lenka Křesadlová z jiné ZO ČSOP, aby nás provedla městem a jeho památkami. První zastávkou bylo Masarykovo náměstí s kostelem sv. Jana Křtitele, ale také nedalekým domem s pamětní deskou malíře Karla Svolinského nebo Justiční školou či gymnáziem. Měli jsme možnost slyšet o historii tamního kostela sv. Mořice, nahlédli jsme do církevních zahrad s exotickými dřevinami. Zde a pak v přilehlých ulicích jsme viděli např. jerlín japonský, katalpu či šácholan. Závěr kroměřížské exkurze byl v anglickém parku pod arcibiskupským zámekem, kde nám naše průvodkyně povídala o původním vzhledu tohoto místa a o tom, jak se měnil park podle představ majitelů zámku a podle tehdejších zahradních stylů. A potom nás čekala takřka pětihodinová cesta do Strakonice. Sice dlouhá, ale s hlavou plnou dojmů, převzatých nápadů a s myšlenkou, že mnohé jde udělat, když se chce a jsou k dispozici ochotné a pracovitě ruce. **-vh-**

Anketa – ohlédnutí za Veget Festem

Máme za sebou druhý ročník Veget Festu. Chtěla bych za všechny návštěvníky poděkovat těm, kdo se podíleli na jeho organizaci. Domluvili jsme se s redakcí Kompostu na vypracování jakéhosi ohlédnutí a jako nejvhodnější formu jsem zvolila anketu. Položila jsem několikero svým známým a přátelům, kteří se zúčastnili této akce, anketní otázku „**Čím byl pro vás letošní Veget Fest?**“ Pro mě osobně to byla příjemná příležitost se na jednom místě setkat se spoustou spřízněných duší, poslechnout si (nejen) novou písničku o Jankovi mé oblíbené strakonické skupiny Jistem, obnovit svůj šatník a zároveň se velice chutně najíst. A taky procvičit svůj zrak na tričkách členů strakonické ZO ČSOP... Mloka skvrnitého jsem viděla hned... Ale ty žáby, ty žáby mi daly zabrat... Galerii fotografií z letošního Veget Festu naleznete [zde](#). A čím byl tedy Veget Fest pro vás?

Ivana Jonová

Považuji se spíš za všežravce, veganství fandím, ale pro mě osobně je to spíš zajímavá alternativa. Přednášky byly zajímavé, dost poučné - zabíjet zvířata určitě není nic moc hezkého, na druhou stranu, asi by se měli v první řadě přestat zabíjet lidi navzájem... Účastnil jsem se letos spíš jako účinkující, což bylo ale taky velice příjemné, takže to celkově hodnotím kladně. **Pavel Běle**

Zjistil jsem, že existuje zeleninová paštika. Ochutnal jsem ji a byla plná dobré chuti. Palec nahoru za nový způsob, jak jíst zeleninu. **Jozef Štefančík**

Vegetfest pro mě byla událost, kde se sešli lidé naklonění ekologii, zdravějšímu stravování a společenským změnám. Vytvořila možnost si popovídat nad dobrým jídlem, vyměnit si různé tipy a dozvědět se víc o celé řadě věcí. Jsem ráda, že vznikla, a moc se těším, že se uskuteční i příští ročník. **X. Y.**

Hromada příjemných starostí, napětí, jestli všechno klapne, dorazí dostatek návštěvníků a budou spokojeni. Nakonec obrovská úleva, že se vše z toho podařilo... **Jan Juráš**

Setkání se známými a pro mě příjemnými lidmi a také inspirace. **Jitka Zelinková**

Byl pro mne příjemným happeningem, naplněným láskou a harmonií ke zvířatům a přírodě. Odpoledne, které mne obohatilo dalšími informacemi, které mne jenom utvrdily, že volba stát se veganem byla tou správnou. **Andrea Sedláčková**

Veget Fest byl pro mě příležitostí se o své dosavadní zkušenosti se zdravým stravováním podělit se stejně spřízněnými dušemi a mě osobně to posouvá i na cestě k případnému vegetariánství, o veganství neuvažují. V neposlední řadě byl místem setkání s milými lidmi, kteří chtějí na sobě nějak pracovat. Vyšlo i krásné počasí, což byl letos krásný bonus. **Dana Bošková**

Letošní Veget Fest byl mým prvním Veget Festem v životě. Odskočila jsem si do parku ze svatby svého švagra a s upřímností říkám, že se s láskou půjdu podívat na další a další. Potkala jsem tam spousty svých milovaných zákazníků a přátel zároveň. Bylo mi na této akci velmi milo u srdíčka. Děkuji všem, kteří se zasloužili o tuto krásnou akci. **Naďa Nikodemová**

Veget Fest (i ten loňský) byl pro mě splněným přáním. Akce se kryla s několika jinými, navíc počasí lákalo spíš někam do přírody, přesto přišlo ještě víc lidí než minule. Jsem vděčná všem, kdo se podíleli na přípravě, i těm, kteří dali vědět svým známým. Mám radost, že platí heslo "Kde je vůle, tam je i cesta..." **Alena Hrdličková**

Letošní Veget Fest byl příjemným spojením s podobně laděnými lidmi a příjemným setkáním s přáteli, inspirací, co se jídla týče... **Petra Tůmová**

Foto Alexandr Darius Radecký

Na Veget Festu jsem byla poprvé. Bylo to pro mě milé zpestření mateřské dovolené, fajn setkání s podobně smýšlejícími lidmi. Zároveň jsem objevila pár novinek pro obohacení své kuchyně. A hlavně víc přemýšlím o možnosti jít veganskou cestou - a už vím, na koho se můžu obrátit v případě nejasností. Bylo to příjemné odpoledne, na bezva místě - dítě se zabavilo na písčovišti - takže díky za tuto akci. **Michaela Medová**

Veget Fest byl pro mě zdrojem informací a inspirace, co se týká zdravé výživy, zvláště mě zaujalo zdravé grilování. Bylo to příjemně strávené odpoledne. **X.Y.**

Letošní Veget Fest byl pro mě příležitostí zdravě a chutně se najíst. **Marek Jindrák**

Dle mého byl Veget Fest nejlepší akcí, jaká se za poslední dobu ve Strakonících uskutečnila, a proto by si zasloužil mnohem větší návštěvnost. **Alena Šimáčková**

Letošní Veget Fest byl příjemně strávené sobotní odpoledne. Nádherné tvoření pro dětičky a vynikající čokoládový hruškový dort, který chutnal přímo luxusně. Budeme se těšit na příští rok. **Pavla Lančová a Jarča Divišová**

Veget jsem si užila na Veget Festu ve Strakonících. Sobotní odpoledne - sluníčko nás krásně šimralo, ale díky stromovému parku nepíchal. Vystoupení hudební skupiny Jistem je pro mne vždycky pohlazením na duši. Soulad nástrojů i trojhlas zpěvaček byl třesničkou na rovněž skvělém banánovém dortu, který jsem pořídila na stánku Zemědaru. Nejen dětem se dostalo poučení, jak dále využívat věci použité: při Recyklodivadle hraček si děti mohly vyzkoušet pod vedením Petry Tůmové i roli herců. Pozornost přichozích přitáhly přednášky Honzy Juráše a Terezky Vandrovcové. Alespoň mě přiměly zamyslet se nad tím, co jím a jestli není čas na změnu. Zaujala mě, co by ženu trochu marnivou, myšlenka Bazarů - výměny oblečení s příspěvkem na dobrou věc, ochranu zvířat. To vše protkáno novými, nečekanými chutěmi a vůněmi veganských jídel - korunováno společností pohodových lidiček, ochotných poradit, sdílet své zkušenosti..., prostě pohoda. **Petra Novotná**

Synovi se na Veget Festu moc líbilo. Dozvěděl se spoustu zajímavého o zvířátkách a dumá o tom, že když prasátko je tak chytré, že dokáže hrát videohry, jestli by bylo schopné chodit doma na čůrník jako kočky, nebo se musí venčit jako pejsek. Přinesl mi domů celý šťastný recepty a je rád, že mu vařím bez masa. A já jsem také ráda, že nemusím kupovat a vařit střešované maso. Veget Fest podpořil moji domácí filozofii. Děkuji organizátorům. **Věra**

Landsingerová se synem Ondřejem Janem Pintrem

Překopávky

Znečištění dešťové vody exhalacemi z pálení odpadu

V [minulém čísle Kompostu](#) jsem se podělila se čtenáři o svou zkušenost s jímáním dešťové vody a jejím využitím na zahrádce. I přesto, že letošní zima byla bez sněhu a jaro a léto jen s minimem srážek, měla jsem opět čím zalévat a jsem velmi vděčná svým známým, kteří mi vybudování nádrže na vodu svedenou ze střechy poradili.

Potíž je ale v tom, že někteří ze sousedů v naší ulici podceňují nebezpečí spojené se spalováním různých odpadků – a tak hned po první zimě s nádrží a po nabrání první jarní konve vody jsem byla nepříjemně zaskočena při pohledu na černé mastné saze, které hladinu nádrže pokrývaly a ulpívaly na konvi. Hlavou se mi honila černá myšlenka, že ta voda by vlastně měla také projít čističkou a že ti, kteří ji tam rovnou ze svých střech posílají, si patrně zbytečným zaléváním vodou se sazami jen nezhoršují kontaminaci půdy na svém pozemku. Pro zpětný rozvod užitkové vody do domu je nutné vodu posílat přes filtr tak, aby se voda v domě skutečně dala používat jako užitková. Jednodušší řešení nádrže na dešťovou vodu, která je používána “pouze” na zahradě a neprochází filtrem, má ale po topné sezoně evidentně svá úskalí. Zvlášť v oblastech, kde ještě lidé topí vším, co jim přijde pod ruku. Raději si nepředstavuji, kolik nečistot a jedů asi musí za celou zimu spadnout z několika málo okolních komínů, které nám často poskytují svým zápachem a černým i různobarevným kouřem nevyvratitelný důkaz o spalování odpadu. To je zakázáno a většina lidí ví, že při tom vzniká celá řada nebezpečných látek, které unikají do ovzduší a poškozují nás všechny i naše okolí. Zvlášť citlivé jsou na tyto jedy děti, těhotné ženy, starší osoby a lidé trpící astmatickým či jiným respiračním onemocněním. Hlavní příčinou vzniku škodlivin je nedokonalé spalování při nízké teplotě a nedostatečném přísunu kyslíku. Spalováním plastů, které obsahují celou řadu chemických přísad, dochází k uvolňování těchto přísad ve formě plynu a může vznikat mnohem více nebezpečných škodlivin než např. v průměrné spalovně. To si pravděpodobně nikdo z těch, kdo odpad spalují, ani neuvědomuje.

Foto Marie Jelínkové

Spalováním plastických hmot (polyvinylchloridy – PVC, např. kelímky, lahve, domácí zboží a hračky) se uvolňuje oxid uhelnatý, chlorovodíkový plyn, dioxiny a chlorované furany. Ty mohou způsobit vznik vrozených vad nebo třeba rakoviny. Dioxiny se hromadí a setrvávají v potravních řetězcích lidí. Při spalování polystyrénů (např. šálků, jídelních tácek, kartonů na vajíčka, plastických příborů) výpar z jejich hoření může poškodit oči i sliznice. Při spalování polyuretanů (žaluzie, pěny, lepidla, látky, kterými se povrchově upravuje dřevo) se uvolňuje žlutý kouř, který obsahuje kolísající množství kyanovodíku a fosgenu. Při spalování gumy, dřeva ošetřeného impregnačními prostředky, drátů z izolací, baterií, olejů, azbestu a elektronických součástek aj. se uvolňují další jedovaté plyny. Po prvních zkušenostech s nádrží se tedy vnučuje kacířská otázka: není nakonec zalévání takto znečištěnou vodou kontraproduktivní? Nebylo by lépe vypustit obsah celé nádrže zjara do kanálu tak, jak to automaticky dělá většina ostatních po celý rok, aby se voda zbavila nečistot? Ale pak by asi odtekla řekou do moře. Odpověď tedy zatím nemám. Nechci to ale vzdát, i když spalování odpadů, které následně znečišťuje okolí včetně dešťové vody, vypadá jako příliš těžce řešitelný problém. Ti, kdo odpady spalují, nechťejí o nebezpečí často nic slyšet - a my ostatní to nejen musíme dýchat, ale zjara si ještě ti, kteří se snaží vracet vodu do krajiny, ty škodliviny ze střech dobrovolně lijí do zahrádek. Na první pohled je snaha o zadržování vody v krajině nutná a jak je vidět z úryvku článku publikovaného na TÝDEN.CZ a citovaného v [minulém čísle Kompostu](#), bude nutné věnovat tomuto tématu v budoucnosti mnohem více pozornosti. Současně s tím ale bude také nepochybně nutné více myslet i na čistotu ovzduší a na to, co spalujeme a vypouštíme z komínů, protože to vše se dostává do půdy. Spolupráce Ministerstva zemědělství a Ministerstva životního prostředí snad přinese v tomto směru výsledky, které budou mít pozitivní vliv na zadržování vody v krajině, ale i na její čistotu. Na podrobnosti jsem se zeptala v Ekoporadně ŠK a dozvěděla jsem se, že od příštího roku bude naděje na zlepšení situace již aspoň o něco lepší – viz článek dále. **Marie Jelínková**

Pálení odpadu v domácích topeništích z pohledu OŽP Strakonice

Na důležité souvislosti a možnosti prevence vzniku nepříjemných situací souvisejících s pálením odpadu v lokálních topeništích jsme se zeptali **Stanislava Mrkvičky** ze strakonického Odboru životního prostředí (Oddělení ochrany prostředí).

Jaký je legislativní rámec situací souvisejících se znečišťováním ovzduší domácími topeništi?

Práva a povinnosti osob a působnost orgánů veřejné správy při ochraně ovzduší upravuje zákon č. 201/2012 Sb. o ochraně ovzduší (dále jen zákon o ochraně ovzduší) a jeho prováděcí předpis, jímž je vyhláška č. 415/2012 Sb. o přípustné úrovni znečištění a jejím zjišťování atd. § 17 citovaného zákona ukládá provozovatelům spalovacích stacionárních zdrojů (což jsou zdroje, ve kterých dochází k oxidaci paliva za účelem využití tepla, tj. např. i kotel v RD, sídlištní kotelny apod.) spalovat v těchto zařízeních pouze paliva, která splňují požadavky na kvalitu paliv stanovené vyhl. č. 415/2012 Sb. a jsou určená výrobcem stacionárního zdroje. Žádné ostatní materiály ani odpady do kotle nepatří. Při spalování odpadů vzniká mnoho toxických, zdraví nebezpečných látek jako např. dioxiny, furany, polycyklické aromatické uhlovodíky, formaldehyd, benzen apod. a také pachové látky, které obtěžují nejen vlastníka kotle, ale i jeho sousedy. Měli bychom se všichni k sobě chovat ohleduplně a používat paliva, pro která jsou tepelná zařízení určena. Odpady je naopak nutno třídít, recyklovat, a ne spalovat. Řešení problematiky pachů je v návaznosti na stávající právní úpravu záležitost velmi složitá. Současný zákon o ochraně ovzduší v ustanovení § 2 písm. b) stanoví, že znečišťující látkou je i látka, která svou přítomností v ovzduší obtěžuje zápachem. Zákonné emisní a imisní limity pro pachové látky však nejsou stanoveny a přístup pověřených osob obecního úřadu obce s rozšířenou působností (ORP) ke stacionárnímu zdroji umístěnému v RD, bytě, stavbě pro rekreaci, nejde-li o prostory užívané pro podnikatelskou činnost, stávající legislativa neumožňuje.

Jakým způsobem se mohou občané Strakonice bránit, pokud jsou obtěžováni takovým znečištěním nebo zápachem? Jak může zasáhnout správní orgán (OŽP) a jaká je úspěšnost v řešení takových situací?

V případě, že soused spaluje odpad jako např. plasty, tetrapak, celobarevné letáky apod., pak se dopouští přestupku, za který může ORP uložit pokutu do výše 50 000,- Kč za předpokladu, že bude zajištěn důkazní prostředek. Jeho opatření je však v souvislosti s nedotknutelností obydlí dle čl. 12 Ústavy a přístupem ke zdroji zcela nepravděpodobné. Použití Ringelmanovy stupnice pro ověření stupně tmavosti kouřové vlečky pro získání důkazního prostředku se jeví z důvodu specifických podmínek pro její využití jako nevhodná. Metoda je založena na stanovení stupně tmavosti kouře, při spalování odpadů však většinou nedochází k dosažení prahového stupně tmavosti. Obtěžování zápachem nebo kouřem patří mezi nejvíce frekventované stížnosti, které jsou následně šetřeny s tím, že vlastníci nemovitosti jsou upozorněni na povinnosti vyplývající pro provoz tepelných zdrojů. Proti omezení vlastnického práva dle § 1013 občanského zákoníku č. 89/2012 Sb. může občan podat soudní žalobu, úspěšnost nápravy je ale vzhledem k dokazování málo pravděpodobná.

Foto -jj-

Chystají se nějaké legislativní úpravy, které by pomohly efektivněji řešit tyto situace?

Částečnou změnu v řešení uvedené problematiky lze očekávat v roce 2016, kdy každý provozovatel spalovacího zdroje o jmenovitém tepelném příkonu od 10 do 300 kW, který slouží jako zdroj tepla pro teplovodní soustavu ústředního vytápění, bude povinen zajistit provedení první kontroly technického stavu a provozu zdroje oprávněnou osobou do konce r. 2016 a výsledek této kontroly předkládat na vyžádání ORP. MŽP v současné době připravuje novelu zákona o ochraně ovzduší, která by měla umožnit osobě pověřené ORP přístup k tepelnému zdroji za předpokladu, že v průběhu 12 po sobě následujících měsíců vzniklo důvodné podezření, že tepelný zdroj je provozován v rozporu s povinnostmi stanovenými zákonem o ochraně ovzduší.

Pozn. red.: V průběhu měsíce září docházelo k opakovaným situacím nepřiměřeného obtěžování kouřem z pálení odpadu v zahrádkářské kolonii pod Kuřidlem. Obyvatelé přilehlých ulic (Prof. Skupy, Švandy dudáka a Mikoláše Alše) byli nuceni celou záležitost řešit přivoláním Městské policie a sepsáním stížnosti na OŽP Strakonice.

Skončí zimní sčítání kání?

Chceme znovu upozornit na jednu z monitorovacích ornitologických akcí, které v naší republice probíhají. Je to akce „Zimní sčítání kání“, která byla zahájena před více než 30 lety. Tuto akci v roce 1984 vyhlásil tehdejší ústřední výbor Českého svazu ochránců přírody. V té době byla káň lesní velmi diskutovaným druhem a mezi ochránci přírody a myslivci byly o ni vedeny urputné spory. Tehdy byla již celoročně hájena, ale neustávaly žádosti o výjimky pro její odstřel, zvláště v zimním období. Argumentovalo se jednak významně rostoucími počty u nás zimujících kání, jednak změnami v její potravě a přechodem od hrabošů a dalších drobných hlodavců na lovnou zvěř, tedy zajíce a bažanty. Proto bylo rozhodnuto mimo jiné i monitorovat zimní stavy kání lesní, aby bylo možno objektivně posoudit jejich údajné zvyšování. Akce byla zahájena v lednu 1984 a opakovala se i v roce 1985. Pak ale došlo k pochybnostem a byla na několik zim přerušena.

na. Pokračovala až od zimy 1987/1988 a její koordinace se ujal autor tohoto článku. Od té doby již akce probíhá bez přerušování do zimy 2014/2015. Každoročně tedy větší počet dobrovolných pracovníků sčítá ve třech termínech (o víkendu nejbližším 15. listopadu, 15. lednu a 15. březnu) všechny káně na 5 km dlouhém transektu vedeném pokud možno přímočaře otevřenou krajinou. Konkrétní volba trasy je na sčitateli a jejich rozložení po celém území republiky je dáno tím, kde se najde ochotný spolupracovník.

První dílčí vyhodnocení výsledků bylo provedeno se začátkem nového století. Ukázalo se, že od roku 1987 nedošlo ani k růstu ani k poklesu početnosti, počty však kolísaly v jednotlivých zimách dosti silně. Obdobný obraz změn početnosti poskytují při předběžném hodnocení i výsledky z let po roce 2001. Aktuální ochránářský význam sčítání tedy již zřejmě pominul, také snahy o zavedení odstřelu kání aspoň v zimním období již snad patří minulosti. Díky činnosti řady dobrovolných nadšenců byl však získán velmi zajímavý materiál o změnách početnosti našeho nejběžnějšího dravce, který umožní sledovat i další problémy, např. zda regionální trendy zjištěné v jednotlivých oblastech jsou ve shodě s trendem celostátním, či nikoliv.

Káně lesní, foto -vh-

Za velmi významný přínos akce považujeme také její podíl ve formování ekologického myšlení v široké veřejnosti. Káně lesní je dosti známý druh, takže akce se účastnila řada milovníků přírody a jejich ochránců, kteří neměli hlubší ornitologické znalosti. Sčitateli se často stávali lidé, kteří nejsou typickými bird-watchery, ale mají rádi přírodu a jsou ochotni i k její ochraně nějak aktivně přispět. To, že se povedlo podchytit jejich zájem a nasměrovat je k aktivní činnosti, považujeme za velmi důležité.

Počáteční nadšení bylo obrovské a v zimě 1987/88 sčítalo přes 600 spolupracovníků. Poté však začal počet klesat. V zimě 1994/1995 bylo obsazeno již jen 250 transektů a okolo roku 2000 o něco méně než 200 transektů. Tento počet bylo možno považovat ještě za dostačující, když se však v zimě 2008/2009 snížil na zhruba jedno sto transektů, bylo zřejmé, že jsme se ocitli na dolní hranici únosnosti. Po několika zim se povedlo udržet počet okolo magické hranice 100, a to především díky osobní agitační činnosti sčitatelů v okolí, ale v zimě 2013/2014 klesl počet hlášení na 60. To nutně vyvolalo úvahu, zda akci neukončit. Každý rok dostává koordinátor několik smutných zpráv o úmrtí některého ze spolupracovníků a současně hlásí věrní sčitatelé, že jim jejich zdravotní stav nedovolí ani 5 km dlouhou vycházku. Nové mladé síly se příliš nehlásily.

Proto v roce 2015 podnikl koordinátor poslední pokus o záchranu akce. Díky pochopení vedení České ornitologické společnosti se povedlo tento text otisknout v časopise Ptačí svět. Současně koordinátor pro zimu 2014/2015 vyzval všechny dosud působící spolupracovníky o osobní agitaci v okolí. Výsledky byly pozitivní, za zimu 2014/2015 přišlo 84 hlášení. Současně se v ohlasu na výzvu v Ptačím světě a dalších časopisech přihlásilo přes 30 nových zájemců.

O akci projevil zájem i Mgr. Petr Adamík, Ph.D. z Univerzity Palackého v Olomouci a skončilo to tím, že vyhodnocení akce zadal jako diplomní práci na fakultě. Vznikla tedy záruka, že nasbíraná data budou co nejlépe vytěžena a zpracována.

V zimě 2015/2016 budeme tedy v akci pokračovat, ale stále je nutné zvýšit počet sčitatelů. Obracíme se proto na organizace ČSOP s prosbou, zda alespoň někde se nenajdou zájemci o spolupráci. Praxe ukázala, že sčítatel nemusí mít hlubší ornitologické znalosti. Rozpoznání káně v terénu je snadné, navíc přesné rozlišení káně rousné a lesní není pro účast v akci povinné. Spíše je důležité, aby spolupracovník byl ochoten zajišťovat sčítání po více let za sebou.

Přihlášky, jakož i dotazy a jiné připomínky směřujte na adresu koordinátora: RNDr. Pavel Řepa, Muzeum Českého lesa, třída Míru 447, 347 01 Tachov, tel. 374 722 171, mobil 604 194 010, e-mail: pavel.repa@tachov.cz. **Pavel Řepa**

Zapojení strakonické ZO ČSOP do akce Buteo

Někdy uprostřed září mně můj ochránářský kolega RNDr. Petr Pavlík z Blatné zaslal výzvu pana RNDr. Pavla Řepy k podpoře akce Buteo. Sčítání kání se provádí po několik let, tudíž se nejedná o výběh do krajiny, nějaké odpozorování a konec. Jde o práci systematickou a dlouhodobou a je zde tedy nutná pravidelnost a návaznost. Jak je vysvětleno v předchozím článku, výsledek pozorování na jednotlivých pětakilometrových úsecích se po posledním termínu (březnu) zašle panu Řepovi, ten jej zpracuje, rozešle zpětně mapovatelům k seznámení a rovněž prezentuje na setkáních ČSO. Bohužel účastníci, kteří akci Buteo podporovali, stárnou, zatímco mladí přibývají jen minimálně. Mě na tuto akci kdy-

si upozornil p. Ing. Miroslav Treybal, který mimochodem mapuje i přes pokročilý věk 88 let stále! Kromě toho činí členové naší ZO toho dělali pro ptactvo během let ještě i daleko více.

S manželkou jsme s mapováním ptačích dravců začali v roce 2006. Trasu jsme si zvolili desetikilometrovou, tedy dva spojené úseky. K této činnosti jsme časem přizvali veřejnost a jsou to ony zažité a snad už pověstné pravidelné cesty z Radomyšle do Strakonice. Počet účastníků, kteří se k nám přidávají, kolísá, stejně jako věkové, členské, mužské či ženské složení. Doufali jsme a snad ještě doufáme, že se někdo najde a začne mapovat sám. Prozatím jsme ale na stejném počtu mapovatelů jako v roce 2006. S manželkou v tom snad ještě nějaký pátek vytrváme, i když už máme přes půl století života za sebou a nějaká ta únava se občas ohlásí, ale je otázka, jak tomu bude v rámci celé republiky. Pokud bude akce Buteo ukončena, ČSOP a ČSO něco ztratí. Přinejmenším historickou spojitost a tradici. Tímto vyzývám potencionální členy i nečleny, kteří se třeba ještě domnívají, že by to nezvládli časově, odborně nebo fyzicky, aby se vzchopili. I my s manželkou máme spoustu jiných povinností, rodinné záležitosti, atd. Ale vždy platilo, že všechno jde, když se chce. A teď nejde vskutku o nic tak náročného. Třikrát do roka ujde 5 km i méně zdatný jedinec. Ani se dramaticky nemusí jít cestou necestou. Můžete jít se svými blízkými nebo si záměrně broukat nějakou průpovídku a přitom pozorovat. Ve výjimečné situaci, pokud se vám do stanovené soboty připlete nějaká nutná činnost, můžete sčítání o několik hodin odložit a jít až druhý den.

V naší krajině se v okolí Strakonice povětšinou vyskytne káně lesní, někdy káně rousná, moták pochop, poštolka obecná a občas je vidět orla mořského. Více informací najdete na webu naší ZO pod [tímto odkazem](#). Pokud se budete ostýchat kontaktovat přímo pana Řepu, poradím. Mimochodem, nikdy jsem z jeho strany nezažil žádnou výtku nebo nepříjemnost. Takže je to na vás. -vh-

Nástěnka ZO ČSOP Strakonice z roku 1982, foto archiv Ing. Miroslava Treybala

Veget na pokračování – 44. díl – Mýtus č. 9 – Je to drahé

Téma, kterým se bude zabývat dnešní pokračování seriálu, je ekonomická náročnost jídelníčku v závislosti na jeho složení. Diskuzí nad touto otázkou se dostaneme do mnoha zajímavých odboček a k mnoha zajímavým souvislostem. Pokud nebudeme do rovnice vkládat více proměnných, odpověď zní ne – není to drahé. Spíše však ve smyslu dražší než jídelníček konvenční. Protože pojem drahý u jídla je pojmem silně relativním a zavádějícím. Jídelníček se totiž dá pojmut mnoha různými způsoby. Rostlinný, stejně jako konvenční můžeme poskládat tak, aby byl levný, stejně tak ho můžeme poskládat tak, aby byl drahý. Zásadním rozdílem je to, že levný jídelníček rostlinný bude stejně nebo pouze o něco méně zdravý, než ten drahý. Zatímco jídelníček konvenční bude v úsporné variantě založen na mnoha nekvalitních, málo výživných a v některých případech i „odpadních“ surovinách. Z jednoho prostého důvodu. Základní živočišné suroviny budou vždy dražší, a to právě ze samotné podstaty jejich získávání. Jak už jsme vysvětlovali v jednom z předchozích dílů ([Kompost č. 6/2015](#), str. 7), je produkce živočišných potravin extrémně ztrátová, neboť pro výkrm „hospodářských“ zvířat je třeba několiknásobek rostlinných potravin, které mohou být přímo využity člověkem. Tento zásadní rozdíl je však bohužel z velké části kompenzován nesmyslným systémem zemědělských dotací, takže výsledný rozdíl není tak velký, jaký by měl ve skutečnosti být. Ale přesto bude cena základní (nezpracované) rostlinné potraviny vždy výrazně nižší než té živočišné.

V nadpisu uvedený mýtus je pravděpodobně posilován cenou některých „speciálnějších“ surovin rostlinné kuchyně. Zejména se jedná o nejrůznější rostlinné alternativy masných a mléčných výrobků, u kterých může být cena někdy i výrazně vyšší, než cena živočišného produktu, který alternuje. To je způsobeno zejména tím, že tyto potraviny nejsou prozatím vyráběny a prodávány v takovém měřítku, aby základní ekonomické principy stlačily jejich cenu na nižší úroveň. Na jejich ceně se podílí také vysoká míra přidané práce zpracováním výrobku. Dalším důvodem je jejich většinou vysoká kvalita, mnohdy i bio původ potraviny. Tyto suroviny by měly být v úsporném jídelníčku používány spíše jako doplněk nebo jako zpestření. Pokud je na nich jídelníček založen, může být samozřejmě ve výsledku ještě dražší než ten konvenční. Tomuto můžeme předcházet samovýrobou některých takových potravin (seitan, tofu, rostlinná mléka), ruční práce nám v takovém případě ušetří značnou část ceny zpracovávaného výrobku.

Dalším úhlem pohledu na tuto problematiku může být naše ochota připlácet za kvalitní potraviny. Stranou nyní ponecháme polemiku nad tím, co si pod tímto pojmem představit. Faktem je, že při nákupu potraviny bychom měli kromě jiného zohledňovat také původ, způsob výroby, sezónnost, míru „chemizace“ (bio x nebio), rafinace (celozrnné x necelozrnné) apod. To jsou všechno faktory, které se na kvalitě

potraviny podílejí a které mohou s cenou hýbat. Myslím si ale, že připlacení za tyto přidané hodnoty se bohatě vrátí. A to v našem zdraví – i to se dá totiž zčásti přepočítávat na peníze (úsporou za léky, za dobu pracovní neschopnosti nebo vyšší dožitý věk a tím i delší důchod). Navíc nákupem potravin sezónních, lokálních a potravin z ekologického zemědělství podporujeme způsoby hospodaření, které jsou šetrnější k životnímu prostředí. Parafrázováno právě na bio výrobky – „neptejme se, proč je bio tak drahé, ptejme se, proč je nebio tak levné“. Šetřit na těchto věcech se zkrátka vůbec nevyplácí. I kdyby se nám to (na úkor kvality našeho jídelníčku) povedlo, úspora bude maximálně v řádu stokorun za měsíc. A ruku na srdce – kolik peněz utrácíme měsíčně za provoz našich aut, oblečení, kosmetiku nebo nákup zboží, které ve skutečnosti zas tolik nepotřebujeme?

Pojďme k ceně jako takové. V číslech Kompostu [7/2012](#) a [8/2012](#) jsem se v miniseriálu „Z jídelníčku kořínkáře“ pokusil načrtnout náklady za několikadenní ukázkový jídelníček. Jeho principem je využití co možná nejvíce málo zpracovaných základních surovin jako jsou celozrnné obiloviny, luštěniny, zelenina, ovoce... s mírným přídatkem doplňkových „dražších“ potravin. Právě tento princip je klíčem k výraznému snížení nákladů bez dopadu na kvalitu jídelníčku. Můžeme využít i další zásady tzv. ekonomického vaření. Jednou z nich je hromadné vaření základní suroviny (většinou luštěniny nebo obiloviny), kterou pak využíváme pro tvorbu několika různých pokrmů (např. karbanátky, kaše, pomazánka a polévka z jedné výchozí luštěniny). Pro časovou úsporu je možné dávky zamrazit. Těmito postupy stlačíme náklady na jednodenní jídelníček i hluboko pod stokorunu na osobu. Vycházíme totiž ze surovin, které nakoupíme v suchém stavu v cenách 15 – 40 Kč (v mnoha případech i v bio kvalitě) za 500 g balení. Hotové jídlo je pak doslova za pár korun.

Foto -jj-

Fenoménem poslední doby (a možná i novodobým národním sportem) je honba za nákupy potravin ve slevových akcích. Naše představa, že takovým způsobem můžeme ušetřit nějaké peníze, je obrovským přeludem. Pokud by se nám to i podařilo, bude to téměř vždy na úkor kvality. Strategie obchodních řetězců nás také nutí nakupovat větší množství, než ve skutečnosti dokážeme spotřebovat. Aniž si to možná uvědomujeme, naší snahou ušetřit zvyšujeme objem zkažených a vyhozených potravin nejen v našich domácnostech, ale i v obchodech samotných a dokonce i v prvopočátku jejich vzniku – tlakem na uniformitu surovin u samotných zemědělců.

Přesně vyčíslit náklady za měsíční jídelníček je poměrně obtížné a jedná se o velmi individuální záležitost. S dodržением výše uvedených zásad však můžeme bez problémů počítat zhruba s částkou i nižší než jsou 2000 Kč za měsíc na osobu. Pro konkrétní představu, jak na tom jsme a kde bychom mohli ušetřit, aniž by to bylo na úkor kvality, doporučuji několikaměsíční přehled všech nákupů potravin – bude nám hned jasné, co můžeme zlepšovat. -jj-

Přijít venčit můžete do útulku kdykoli

Již třetí ročník venčící návštěvy strakonického psího útulku uspořádala Ekoporadna při Šmidingerově knihovně. Cílem akce bylo ukázat veřejnosti tuto netradiční možnost pomoci, o které se možná ještě tolik neví. Ne každý, kdo se chce nějak zapojit, má možnost útulku přispět materiálně. Nebo by rád trávil se psy čas, ale nemůže si je z nejrůznějších důvodů pořídit do-

Foto -jj-

mů. Dobrovolnické venčení je časově nenáročná aktivita, která kromě útulku pomůže nejvíce jeho svěřencům. Na akci ve středu 26. srpna se sešly čtyři desítky lidí a umožnily tak procházku deseti psům, kteří byli tento den k venčení připraveni.

Pokud jste akci nestihli a uvažujete o tom, že byste občas do útulku venčit přišli, máme pro vás několik informací. Venčení je možné v běžnou návštěvní dobu: po, st, čt (13 – 16:30), pá (13 – 15:00) a so (11:30 – 14:30). Za psa přebírá po dobu venčení zodpovědnost osoba starší 18 let, mladší zájemci musí přijít se starším doprovodem. Pes by měl být po celou dobu procházky na vodítku a neměl by být cvičen ani pouštěn k ostatním psům. Konkrétního společníka k procházce si můžete na místě vybrat dle sil a zkušeností, nebo vám bude vhodný pes přidělen. Předem si je můžete prohlédnout na webu strakonického útulku [zde](#). -jj-

Zajímavá moucha

22. srpna 2015 jsem v lese u Chanovic vyfotila krásně zbarvenou mouchu. Jedná se o kuklici (*Phasia aurigera*), která nemá české jméno. Zato v Německu je Goldschildfliege „slavná“ – v roce 2014 byla vyhlášena „Hmyzem roku“. Měla by být ohrožená, ale informace na internetu uvádějí naopak, že se rozšiřuje směrem na sever. Sameček má hřbetní stranu hrudi zlatou, samička černou. Velikost této kuklice je 9 – 14 mm. Má ráda teplé lesní světliny. Vytváří dvě generace v roce – první od května do července a druhou od srpna do října. Najdeme ji na rozkvetlém řebříčku, v Chanovicích byla na vratiči. Její larvy parazitují na ploščicích – na kněžici trávozelené (*Palomena prasina*) a kněžici mlhovité (*Rhaphigaster nebulosa*). Žije v jižní a střední Evropě a v Asii. Čeleď kuklicovitých (*Tachinidae*) zahrnuje většinou nenápadně zbarvené druhy s hustými tuhými chlupy po těle, ale druh *Phasia aurigera* je výjimkou a dá se snadno poznat, což se laikovi v řádu dvoukřídlých (*Diptera*) jinak moc často nepoštěstí. **Eva Legátová** Foto Eva Legátová

Večer s dokumentem – 20. díl – Proč chudoba? Ukradená Afrika

O dnešním dokumentu se mi nebude psát vůbec snadno. Odkrývá totiž jeden z největších globálních problémů dneška. Odporný a tak dobře schovaný v systému kolektivní viny, že je s ním z pozice řadového občana velmi těžké něco udělat. Řeč je o vykořisťování afrických zemí bohatými ekonomikami severu. I když rozebírá jeden konkrétní případ, je poměrně lehké vy-

Foto Renata Oravská

tušit, že celý systém takto funguje globálně a velkou měrou se podílí na tristní situaci velké části Afriky. Dokument, který je součástí širšího cyklu "Proč chudoba?", se primárně zaměřuje na obří měděné doly v Zambii a na Švýcarsko, které většina z nás vnímá jako čistou a šetrnou ekonomiku. To je však největším světovým dovozcem zambijské mědi. Co všechno umožňuje neviditelná ruka globalizace a jaký to má dopad na životní úroveň Zambijců? Řeč bude o neprůhledném účetním systému, devastujících půjčkách nebo minimálním daňovém zatížení pro zahraniční investory. Svou roli bude hrát i zkorumpovaná zambijská vláda, která v minulosti umožnila privatizaci největšího státního podniku. Dozvíte se, jak snadné je v dnešním světě vydělávat miliardy eur na těch nejchudších. Dozvíte se, jak málo by stačilo k tomu, aby na tom Afrika byla o mnoho lépe, a jakou část HDP nejchudších afrických zemí tvoří kapitál odtékající přes Středozemní moře a Atlantik do peněženek několika málo investorů.

Dokument můžete zhlédnout v archivu ČT [zde](#). -jj-

Pozvánky - říjen 2015

Ekoporadna při Šmidingerově knihovně zve:

Farmářské trhy Strakonice

Pátek 9. a 23. 10., 13 - 17:00, první nádvoří strakonického hradu

Využijte poslední letošní možnosti k návštěvě farmářských trhů. Doba i místo konání zůstávají nezměněny, a to od 13 do 17 hodin na prvním hradním nádvoří. Ideální příležitost pro nákup cestou z práce nebo před odjezdem na víkend. K dispozici je široká škála farmářských potravin s ověřeným původem (zboží z marketu u nás nekoupíte) a rukodělné výrobky vhodné nejen jako dárek. **Kontakt:** jan.juras@knih-st.cz, 721 658 244. **Více informací, seznamy prodejců:** farmarsketryh.strakonice.eu nebo na [facebooku](#).

Podzimní úklid Kuřidla

Sobota 10. 10., sraz v 15:00 u hospůdky v Habeši (u koupaliště)

Úklidová akce v přírodní rezervaci Kuřidlo jako součást celostátní kampaně „Uklidme svět“. Pytle a rukavice budou připraveny na místě. Po úklidu se můžete těšit na drobné občerstvení a posezení u ohně v hospůdce Habeš.

Kurz zdravého veg(etari)ánského vaření

Úterý 13. 10. - „Pokročilí“ a čtvrtek 15. 10. - „Začátečníci“. Od 18:00, cvičná kuchyňka ZŠ Povážská (Nad Školou 560)

Startujeme již pátý ročník úspěšných kurzů. Budou probíhat opět na ZŠ Povážská 1 x měsíčně do května, hlásit se je možné na každý zvlášť. „Začátečnické“ lekce jsou určeny pro ty, kteří kurzy v minulých letech nenavštěvovali. Jednotlivé kurzy na sebe nenavazují. Přijďte rozšířit své kulinářské obzory o potraviny a pokrmy z oblasti zdravé a bezmasé kuchyně. Kurzy budou doplněny teoretickým povídáním o surovinách a postupech zajímavých nejen pro vegetariánské vaření. Hlaste se na jan.juras@knih-st.cz nebo 721 658 244. Obdobné kurzy probíhají také v Blatné, Volyni a Česticích.

Kurz pečení kváskového chleba

Pátek 16. 10., 18:00 učebna CEGV Cassiopeia (pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380, Strakonice)

Lektorka Gabi An Hradecká, cena 590 Kč na osobu. V ceně je tříhodinový kurz kváskování, skripta s informacemi a recepty, aktivní žitný kvásek, ochutnávka pěti druhů domácího chleba. Na kurzu je možné zakoupit kvalitní pedigové ošatky, po příchodu domů můžete začít péct. Přihlášky na chlebansan@seznam.cz nebo 776 202 121.

Zelené otazníky - „Tradiční odrůdy ovocných stromů - využijeme je v současnosti?“

Středa 21. 10., 18:00 bývalý Baobab (Bavorova 20, Strakonice)

Jaké známe tradiční odrůdy ovocných stromů a jaký je jejich původ? Jak vypadají a jak chutnají? Jak je můžeme využít dnes? Na tyto a další otázky se pokusí odpovědět pomolog Ing. Zdeněk Buzek. -jj-

Pobočka ŠK Za Parkem a ČSOP zvou dospělé i děti:

Výstavky

Výstavka větvíček k určování podle pupenů (nejen podle knih, ale i s možností konzultace) - na pobočce v Husově ul. č. 380. Pokračují i další **dlouhodobé akce** (Paměť strakonických stromů, Nejlepší knihy aj.). **Od pondělí 5. 10.** začíná v rámci Týdne knihoven i na pobočce v Husově ul. č. 380 (stejně jako v hlavní knihovně na hradě) **prodej levných, zachovalých knih.**

Výlet do Tchořovic na Festival ptactva

Neděle 4. 10.: začátek v 9:00 na zastávce ČD v Tchořovicích, kde se připojíme k ornitologické akci Festival ptactva. **Procházka s pozorováním a ukázkami kroužkování** (v rámci výzkumu ptačích populací) povede k rybníkům v okolí a k letišti, vše s výkladem členů blatenské ZO ČSOP (viz <http://www.csop.cz/blatna/>). Vlak ze Strakonice do Blatné jede v 7:09 (sraz v 7:00 před nádražím, z Blatné půjdeme cca 5 km pěšky, zpět pojedeme vlakem z Tchořovic např. v 13:09, s přeseďáním). Ráno lze jet místo pěší cesty přes Nepomuk (v 6:53) až do Tchořovic (více viz „Pozvánky odjinud“ na následující stránce).

Autobusový zájezd do Bavorska

Sobota 17. 10.: skanzen Museumsdorf ve Finsterau (vstupné 5 eur na osobu) a v jeho okolí **stezka Jugendsteig** s díly mladých výtvarníků, procházka podél **potoka Reschbachu** nebo vyhlídka Hohlstein, možnost několika zastavení po cestě (sklárna Mauth, replika stožecké kaple ve Philippsreutu, kostelík ve Firmiansreutu aj.). **Vede Ing. Josef Pecka**, profesionální šumavský průvodce. Cena 250 Kč, děti 200. **Podrobnosti a přihlášky** na pobočce, na hrdlickova@knih-st.cz nebo 380 422 720.

Další společné hraní na kantely

Neděle 18. 10.: hraní na kantely, případně i další nástroje. **Koná se od 18:00 na pobočce** Za Parkem ve spolupráci s o. s. Spona. K hraní, zpěvu nebo jen k poslechu zveme širokou veřejnost.

„Vzpomínky Otava neodnáší“ – tentokrát o Malém náměstí

Pondělí 19. 10.: „Vzpomínky Otava neodnáší aneb Naše město očima místních i přespolních“

Hlavním tématem bude tentokrát Malé náměstí. Přijďte si popovídat, navzájem porovnat svá alba fotografií, vyměnit vzpomínky a informace. Večerem provází **Mgr. Hana Šimková**. Hostem bude **Jaroslav Landsinger**, který promítne dobové dokumenty. Koná se **od 18:00 hod. ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří**.

Setkání s živými hendikepovanými netopýry a jejich ošetřovatelkou

Úterý 20. 10.: přednáška Povídání o netopýrech. Vede Ing. Dagmar Zieglerová, předsedkyně ZO ČSOP Nyctalus z Prahy. Ukáže živé hendikepované netopýry rezavé, o které se stará, bude promítat a povídat o netopýrech a jejich ochraně, rozdávat propagační materiály. Koná se **od 15:30 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří**.

Tvořivý podvečer

Pondělí 26. 10.: Tvořivý podvečer s pí Alenou Šimáčkovou: Pouzdro na mobil či brýle. Mezi 17:00 a 19:00 (lze přijít kdykoliv v uvedenou dobu, třeba jen na podívání) v půjčovně pobočky. Pomůcky a materiál k předvedení budou připraveny, ale bylo by dobře přinést si i vlastní (silná látka nebo papírový filc, suchý zip, nůžky, nitě, jehly).

Strakonické příběhy XXII.

Úterý 27. 10.: Karel Skalický: Pimprlata za dva grejcarey. Loutkové divadlo ve Strakonících v časech monarchie. Potulní loutkáři a loutkářské rody na Prácheňsku od 2. poloviny 18. do začátku 20. století. Další vyprávění regionálního historika v rámci rozsáhlejšího strakonického cyklu, doprovázené projekcí různých dokumentů a vyobrazení. **Od 18:00 ve společenském sále ŠK na III. hradním nádvoří**.

Přírodovědný kroužek MOPíků

Páteční schůzky přírodovědného kroužku MOP – pro menší děti s rodiči, ale případně i pro starší školáky, kteří by si mohli založit samostatný oddíl. Scházet se mohou i dospělí bez dětí. Pomoc při vedení schůzky je vítaná, ale není nutná. Lze chodit i nepravidelně. **Sraz vždy v 16:00 před hradem u kanceláře CIAO.** Budeme chodit hlavně ven, vyrábět z plodů a listů, za větru pouštět draky, za deště můžeme být v klubovně. **-ah-**

Pozvánky odjinud:

Festival ptactva 2015

Rybník Řežabinec, Ražice. V neděli 4. 10. jste od 9:00 do 13:00 očekáváni na stálém stanovišti u pozorovací věže u rybníka Řežabinec. Připravena je ukázka odchyty a kroužkování ptáků, zajímavé vyprávění o nich a pozorování vodních ptáků na hladině rybníka silným dalekohledem. V případě dostatečného počtu zájemců i procházka s ornitologem za ptáky kolem rybníka – odchody v 10:00 nebo v 11:00. Nezapomeňte si dalekohledy. Vedou Jiří Šebestian a Karel Pecl, zoologové Prácheňského muzea v Písku. Kontakty: sebastian@prachenskemuzeum.cz, tel.: 382 201 111, 607 720 398.

Tchořovice u Blatné. Sraz v neděli 4. 10. v 9:00 na zastávce ČD v Tchořovicích u Blatné. Kdo se mailem předem nahlásí a přijede do Tchořovic do 6:52 (je to i čas příjezdu vlaku od Blatné), může se zúčastnit už začátku doprovodné kroužkovací akce, zhlédnout ukázku kroužkování ale budou moci všichni účastníci. Vycházka povede k rybníkům v okolí Tchořovic (upřesněno bude dle momentálního výskytu ptáků) Starý a Radov, tůň pod letištěm nebo Dolejší či Hořejší a zpět do Tchořovic. Dalekohledy a obuv odolávající mírnému vlhku jsou doporučeny, k dispozici budou i velké stativové dalekohledy a mnoho informačních materiálů o ptácích a jejich ochraně. Vycházka je vhodná i pro rodiny s dětmi (součástí vycházky budou soutěže pro děti). Pořádají členové ČSO (Jihočeského ornitologického klubu České společnosti ornitologické) ve spolupráci s ZO ČSOP Blatná. Vedou Petr Pavlík, Jan Černý a Zdeněk Voborník, ukázky kroužkování Petr Louda a Jaroslav Fořt. Kontakt: csopblatna@seznam.cz.

Drobné smetí

Šakal se vrací do Čech

Dalším zajímavým zvířecím druhem, který zavítal do ČR, je šakal obecný. Fotopast v Polabí zdokumentovala jeho výskyt v tomto regionu. Jeho šíření do okrajových částí areálu výskytu je pravděpodobně důsledkem posilujících populací původního výskytu na Balkáně. Více se dočtete [zde](#).

Vlčí a rysí hlídky i na Šumavě

Zajímavou dobrovolnickou činností na ochranu velkých šelem jsou pravidelné rysí a vlčí hlídky, které kromě Beskyd, Javorníků a Jeseníků probíhají také na Šumavě. Na podzim budou opět zahájeny úvodními semináři pro zájemce. Více viz [zde](#). -jj-

Literární okno

Jak se žije tetřevům?

... O tom by nám mohl něco říci někdo z šumavských turistů (počítám, že by si stěžoval, jak viděl tetřeva u hospody nebo u nádraží a že se s tou ochranou nějak podezřele moc nadělá) nebo politici nebo sportovci nebo podnikatelé, ale myslím, že nikdo z nich o těch záhadných ptácích ve skutečnosti nic moc neví. Já také ne, protože nejsem ani ornitolog, ani ekolog, etolog... Vím ale o lidech, kteří studovali život divokých tvorů po celý svůj život a dobře je znali z vlastního pozorování, nejen z druhé ruky. Patřil k nim i kanadský spisovatel **Ernest Thompson Seton** (1860 – 1946). Obdivoval přírodu od dětství a s velkou úctou o jejích obyvatelích psal, ať to byli vlci, lišky, medvědi, králíci, veverky nebo třeba právě tetřevi. Kdysi byl s podobně velkým respektem čten a jeho jméno jsme ještě za našeho mládí všichni znali. Dnes je všeobecné povědomí o něm spíš už jen mlhavé, ale pro mě zůstal jedním z nejlepších, od koho se můžeme něco podstatného dovědět.

Četla jsem snad všechno, co od něj u nás vyšlo. Mám ty knížky doma svoje vlastní, a tím pádem kdykoliv po ruce, zatímco knihovny už jich hodně vyřadily. Tím spíš bych se ráda podělila o několik úryvků z nenápadné brožurky „**Divoké děti lesů**“ (v překladu Evy Korelusové). Kapitola věnovaná tetřevům se jmenuje podle Ohniváka, krásně vybarveného samce, jehož domovem bylo Donské údolí severně od Toronta. Bylo to v osmdesátých letech předminulého století a jedná se o skutečný příběh, jen jméno pytláka Cuddyho není pravé, protože E. T. Seton chtěl pranýřovat spíše určitý typ lidí než jednotlivce.

Stopy tetřeva hlúšce

Chtěl ukázat divoké tvory v jejich plné kráse a důstojnosti, jako vnímavé, ušlechtilé bytosti. Kladl sobě i čtenářům otázku, proč zvířata nemají ani morální, ani zákonná práva. Od té doby se leccos změnilo a určitá ochrana jim byla přiznána, na druhé straně ničení celých biotopů je něčím tak samozřejmým, že se nad ním málokdo vůbec pozastavuje, natož aby v sobě nalezl odhodlání něco proti tomu dělat. A pokud ano, narazí na nepochopení. Sice už není tak častým jevem, že by se chytíl pták do nastraženého oka a zůstal viset celé hodiny ve výšce nebo že by někdo ve vzteku rozstřílel obětavou samici odvádějící vetřelce od mláďat a udělal z ní „*chvějící se krvavé cáry...*“ ale i tak se dějí věci, které by E. T. Seton komentoval stejnými slovy, jaká použil ve své povídce: „... *Co opravňuje člověka k tomu, aby působil taková dlouhá, úděsná muka svému příbuznému tvorů – jen proto, že ten tvor nemluví jeho řečí?*“ Tetřevi žijí v místech, kde jim příliš nehrozí popálení elektrickým proudem, otrava, sražení autem a podobná nebezpečí, přesto vymírají a stav jejich populací je kritický. Pokud by počet jedinců žijících např. u nás na Šumavě klesl pod určitou mez, znamenalo by to nevratný stav, kdy už nelze zachovat zdravý genofond a kdy i pouhé rozdělení hejna na dvě části kvůli častému pohybu chodců v daném území, rušení při hnízdění nebo jiná (z našeho nepoučeného pohledu nevýznamná) újma může mít osudné následky. Ostatně, už v roce 1889 znamenala Ohnivákova krutá a zbytečná smrt v pytláckém oku konec nejen pro něj,

ale i pro osídlení Donského údolí tetřevy vůbec – a to tam přitom vládla tehdy ještě relativně nenarušená divočina.

Ale vraťme se spolu s E. T. Setonem do doby, kdy Ohnivákova rodinka ještě v údolí žila a snažila se uniknout lišce, minkovi, výrovi a dalším přirozeným nepřátelům. Byl to tehdy rovný boj, v němž vítězil ten ostrážitější a silnější, ten, kdo lépe naslouchal svému instinktu a kdo se řídil zkušenostmi převzatými od ostatních i svými vlastními. Příroda vybavila své „divoké děti lesů“ podivuhodnými vlastnostmi a schopnostmi. A zároveň platí, že má každý tvor i nějakou slabou stránku – u mladých tetřevů například dochází občas k podivnému „třeštění“, které je zavede na nezvyklá místa, i hodně nebezpečná (důvodem je asi nutnost rozdělení rodin, aby nedocházelo k příbuzenskému páření). E. T. Seton o tom píše: „... *Ty nejméně odolné to postihlo nejvíc... I sám Ohnivák se vydal na několik dlouhých, bludných nočních poutí... Každý měsíc přinášel jinou potravu i pohromu. Měsíc Třeštění přinesl posedlost, samotu a hrozny; Měsíc sněhu šípky; a Měsíc vánic přišel s březnovými pupeny a se stříbřitými metelicemi, které obalily lesy námrazou, takže to nebylo jen tak udržet se při vyklovávání zmrzlých pupenů na větvi... Ale příroda mu pomohla, aby se udržel na kluzkém místě; jeho pařáty, v září tak tenké a hezké, zatím dostaly ostré, rohovitě trásničky...*“

Turistický ruch přináší výdělky a bude se i nadále podporovat, ale je nutné řídit se

poznatky těch, kdo mají vzdělání a praxi v ochraně už tak dost ohrožené přírodní rovnováhy. Sportovat se dá i jinde než v národním parku, kdežto tetřevi tolik možností nemají. Měli bychom jejich biotopy zachovat pro ně samotné a tak trochu i pro potěšení těch, kdo je dovedou respektovat. A nemusí je chodit okukovat, stačí jim pomyslení, že tam někde jsou.

V Donském údolí žili tetřevi odnepaměti až do roku 1889, bohužel později už ne. A u nás? Sem tam se stává, že je tento plachý pták spatřen blízko lidí (viz např. fotografie jedenáctiletého Pavla Švehly z turistické stezky nedaleko Nového Údolí - [zde](#)), ale to neznamená, že bychom měli situaci podceňovat. Pro lepší představu o tom, kolik asi exemplářů u nás v současné době žije a jaké podmínky jim vyhovují, jsme se zeptali na podrobnosti pana Ing. Josefa Pecky, profesionálního šumavského průvodce. Vydalo to na celý dlouhý článek, který si budete moci přečíst v příštím, listopadovém čísle. **-ah-**

Josef Kainar, „Zdivočelá země“, Jiří Lábus a Volyňsko...

*Teprve teď se lidé začínají bát
Ve sklepech uzavřeli přátelství s bednou
S rozkročeným kozlíkem na dřevo
S žárovku v drátěném náhubku
A mour spal za bedněním
A bylo ho málo jako v nějaké rakvi*

...

*Strach se jmenoval helma
Strach se jmenoval zelené onuce
Strach byl muž
S velmi špičatou tužkou za stolkem
Bylo to prostě jako kopanec
Teprve teď se lidé začínají bát*

... Tenhle úryvek z básně **Josefa Kainara** s názvem „1947“ jsem si zapamatovala od dob gymnázia skoro doslova přesně, protože tehdy, kdy jsem jej četla poprvé, mi to poprvé pořádně došlo... jak asi bylo lidem v roce 1947... jak musela být doba těsně po válce složitá, jak najednou přestalo být jasné, kdo je nepřítel, komu věřit, a komu radši ne... jak těžké to musel mít sám J. Kainar, člověk, jak pevně věřím, ve všem poctivý a právě proto i často váhající. Autor veršů o strachu, ale například i oslavného „Českého snu“ (který mám tak jako tak ráda, protože jsou mi v něm milé obrazy rodinného života a přírody). Jaz-zový (a nejen jazzový) muzikant, známý svými písňovými texty a zpěvností svých básní, a zároveň člověk často i drsný a ironický. Autor vyčítající krátce po roce 1947 Ivanu Blatnému jeho emigraci, ale příště zase těm, před kterými se utíkal. Atd. atd.

O poválečné době toho bylo hodně napsáno i natočeno a dalo by se o tom dlouze rozprávět, ale vzhledem k účasti pana Jiřího Lábusa jako jedné z našich regionálních osobností bych chtěla připomenout televizní seriál „Zdivočelá země“. Viděla jsem ho celý, četla jsem i literární předlohu **Jiřího Stránského** a myslím si, že takhle nějak se tehdy opravdu žilo. Seriál může při povrchním sledování působit asi trochu tendenčně a černobíle, ale z mého pohledu je příkladem pravého opaku. Všechny postavy jsou vykresleny s porozuměním, je zaznamenán vývoj jejich názorů, nikdo není jen kladný nebo jen záporný. Jednu ze zvlášť zajímavých postav, Ondřeje Putnu, zahrál s virtuozitou sobě vlastní právě Jiří Lábus (viz jeho krátké vyprávění [zde](#)) a nikoho jiného si v té roli nedovedu vůbec představit. Asi je to tím, že Jiří Lábus je „talentovaný až běda“ (jak o něm říká Jana Synková na stránkách [Divadelních novin č. 2/2008](#)).

A také jeho opravdovým vztahem k venkovu a pochopením pro jeho obyvatele. V již zmíněných Divadelních novinách mluví v rozhovoru s Vladimírem Hulcem mimo jiné i o tom, jak rád měl své rodiče a prarodiče, jak jezdil k dědovi do Volyně a jak dobře se tam cítil. Chalupa se nachází na okraji obce (na Hradišti), J. Lábus ji vlastní spolu s bratrem Ladislavem, architektem, a pobývá zde i v dnešní době, i když teď už ne tak často. Má rád i Skály, kde žila teta, měla tam hospodu, kinosál a obchůdek se smíšeným zbožím. Je spolu se svými rodiči pochována v blízkém Paračově.

„... To je asi má nejoblíbenější část světa a nejryzejší kout mé intimity. Je tam fantastická krajina, taková ta typicky jihočeská, členitá, vlnitá, tichá. S otevřeným, volným nebem. Když tam zajedu, vypnu všechny mobily, sednu si a jen tak zevluju. Cítím se jako mimozemšťan, který čeká na krajany z vesmíru. I když mi to možná nebudete věřit, já se tak trochu v tomto světě za mimozemšťana považuju. Vždycky a všude jsem byl »jinej«. V divadle mi dokonce říkají Ufon. Pro herectví je to dobré, v životě to je ale často na překážku. Lidi moc ufony nemají rádi...“

V knize Jana Czecha „Lábus“ (z roku 1993) se vypráví i o prázdninách na chatě, o hrách s bratrem a s partou dětí, o pocitu volnosti a o krásných chvílích v přírodě. Ukázku z ní (kde se mluví mj. také o Volyni a

Foto -jj-

Skalách) najdete i na internetu (viz [zde](#)) a knížka sama je k dispozici jak ve fondu hlavní knihovny, tak na pobočce.

V závěru se ještě jednou vrátím k Divadelním novinám č. 2/2008, k úryvku o otci, architektovi, a mamince, zdravotní sestře, o tom, jak hezké dětství budoucímu herci Jiřímu připravili a jak rád na ně vzpomíná:

„...Dětství jsme s bratrem měli ohromné. Když žijete ve spořádané rodině, tak snad ani jiné dětství mít nemůžete. Rodiče byli možná až moc starostliví, ale vždycky jsme u nich našli porozumění pro cokoli, co jsme dělali. Ačkoli byli oba úplně jiných

Hradčanský rybník ve Volyni, foto -ah-

profesí, tak mi vůbec nebránili v tom, co chci dělat. Nao-pak. Když jsem se pro něco rozhodoval, vždycky říkali: Když to budeš dělat pořádně a rád, když v tom budeš šťastnej, tak ať je to cokoli, dělej to. To je ohromně rozumný a moudrý a moc jim za to každé měsíce na hřbitově, kam za nimi chodím, děkuju. A omlouvám se jim, že jsem jim kolikrát působil starostí. Hlavně se školou se u mě dost natrápili. Ale protože to byli slušní lidi, strašně pokorní a skromní a ve svém oboru velmi dobří – matka byla zdravotní sestra – tak se s tím vždycky nějak vyrovnali. Bohužel jsem ani s jedním z nich nebyl, když vážně onemocněli a umírali. Vždycky jsem byl pracovně někde pryč. Ale žil jsem s nimi dlouho a dnes jsem s nimi často aspoň ve snu. Myslím, že hodně ovlivnili můj přístup k životu a pohled na svět. I když se živím herectvím a do značné míry hlavně komediálním, nechci žít jen pro úspěch, slávu, peníze nebo pro srandu bulváru. I když si život užívám, vždycky přemýšlím i o dalších rozměrech svého žití: co dělám, v čem hraju a proč...“

A protože jméno Jiřího Lábusa máme všichni spojené hlavně s humorem, s radostí přidám ještě i něco z tohohle soudku:

„... O. Kaiser: Už při fotografování na obal knížky byl trochu problém s Jirkou, protože má normálně tak rudou barvu v obličeji, že jsme ho museli zapudrovávat, aby to nevypadalo crazy. J. Jiráň: On vypadá v podstatě přesně tak, jak ve skutečnosti vypadal Vinnetou, ale chápeme, že tahle překvapivá fakta musíme lidem zvyklým na podobu herce P. Brice servírovat postupně...“ (z knihy J. Jiráň, O. Kaisera a J. Lábusa „Vlak do Santa Fé“). -ah-

Listovka

„...Budeš spát pod širákem, jak tě znám...“

... i když už podzim přichází...

Ani nevím, jestli je ještě běžné spávat o prázdninách a pak o víkendech i v září a div ne do zimy pod širákem a nosit si při putování krajinou vybavení podle starého přísloví „*Omnia mea mecum porto*“ - „*Všechno své nosím s sebou*“. Za našich mladých let to nebylo nic vzácného. Někdo přepravoval spacák, karimatku a ostatní věci na zádech v krosně, někdo na kole (jako třeba my s bratrem a později s mým mužem), někdo zvolil autostop... Z veřejné dopravy jsme měli nejradši vláček „pacifik“ a v něm jsme si stahovali okna až dolů, abychom se mohli opřít lokty o okraj a dívat se ven na westernovou krajinu s loukami, lesíky a rybníky, tehdy ještě bez všudypřítomných parkovišť a skladišť. V rybnících se dalo koupat a v lese spát. Vybírali jsme si místo pod stromy, aby nás chránily před případným deštěm, ještě jsme to někdy vylepšili fólií nebo celtou, během dne jsme si našli chvíli na vysušení vlhkosti od rosy... Když nepočítám pár houbařů, nikdo nás nerušil, akorát se nám jednou stalo, že jsme se málem připlatli k vojenskému cvičení... Borůvky bývaly větší než teď a komáři byli tak vitální, že jsme někdy mívali v noci přes obličej šátek a cítili zuřivé nárazy, dokud nás to neuspalo.

Potom nějak nebyl pár let čas, ale v době, kdy naše děti chodily do turistického oddílu Husot, jsme takové noci zažili znovu. Vedoucí oddílu, můj spolužák Milan Hankovec, zval o prostředním táborovém víkendu rodiče všech dětí na dvoudenní návštěvu se spoustou společných veselých her a s velkou soutěží, při které rodiče vypomohli a vytvořili hlídky. Bylo to dobře vymyšleno a patřilo k tomu i spaní (ve stanu nebo i bez něj, jak kdo chtěl). A samozřejmě táborák. Při něm jsme seděli napřed s dětmi a pak ještě bez nich do hluboké noci, poslouchali kytaru a odkládali chvíli, kdy už nešlo jinak než skončit a těšit se zase na příští rok, protože platí to, co zpívalo Duo Červánek: „... *co nevidět se sejdem, zas budou noci růžové, jak je znávali staří trampové...*“

Když jsem v minulém čísle psala o Michalovi Tučném, říkala jsem si, že bych měla připomenout někdy i **Wabiho Ryvolu** (1935 – 1995). Jenže nevím nic o tom, že by měl něco společného se Strakonickem –

na celý článek by to tedy asi nebylo. A tak jsem jen použila do názvu tohoto podzimního povídání jeho slova ze slavné písničky „Hejno vran“. Na internetu (viz [zde](#)) jsem si přečetla, že posledních sedm let byl Wabi vážně nemocný, a je otázka, jestli pak ještě jezdil i přes noc ven do přírody. Hodilo by se to k němu a přála bych mu to. O kom vím, že se mu to daří až do pokročilého věku, to je cestovatel **Miloslav Stingl**. V prosinci oslavil 84. narozeniny, ale to mu neubralo na dobrodružných sklonech ([zde](#)). Možná je to tím, že je čestným náčelníkem indiánského kmene Kikapú (Kickapoo). Nebo mu zkrátka příroda straní a hýčká si ho, když ji má tak rád... **-ah-**

U táboráku

Po westernové krajině
Na kole nebo pacifikem
Kolik už roků jezdíme
A budíme se ptačím křikem
A usínáme při kytaře
Opření jeden o druhého
A od ohně nám hoří tváře
A slzíme – to kouř jde z něho?

No vlastně proč to nepřiznat?
Není to nic tak podivného
Brečíme prostě pro ty dva
Pro Wabiho a pro Tučného.
A pro ty všechny ostatní
Co tady žili kdysi s námi
A toulali se po pláních
A sedávali pod hvězdami...

-ah-

Foto -jj-

Jedlý Kompost

Jak klíčit v domácím prostředí

Každý ví, že klíčky jsou zdravé. K tomu, abychom semínka dobře naklíčili, nám prodejci nabízejí různé pomůcky. Čím dražší, tím „kvalitnější“. A přitom stačí tak málo. Doma projděte sklep a určitě najdete nějakou patentní sklenici. Pokud ne, v domácích potřebách ji snadno koupíte. Nejlépe s kovovým víčkem z tenkého plechu. Nakreslete si na víčku kruh, který bude minimálně 1 cm od okraje, a plech z víčka podle nakreslené linie vystříhnete (ostré nůžky z manikúry stačí, pokud nemáte nůžky na plech). V domácích potřebách zakupte kovovou sítku (10 cm x 100 cm síta z role vyjde na 9 Kč). Na síto obkreslete víčko a vystříhnete. Vytvořené síto vložte do víčka a zašroubujte na sklenici. Právě jste si vytvořili nakličovací sklenici.

Postup při nakličování:

Slunečnice: vylopanou slunečnici (k sehnání v běžném obchodu) nasypte do sklenice a zalijeme vlažnou vodou v poměru 1:2. Necháme 2 hodiny nabobtnat. Poté otočíme a skrz sítko vodu slijeme. Necháme obrácené víčkem dolů. Dvakrát denně proplachujeme. Klíčky vyrostou během 2 dnů. Necháme klíčit v tmavé a chladné místnosti.

Mungo: nasypte do sklenice, zalijeme vlažnou vodou v poměru 1:2 a necháme 24 hodin nabobtnat. Poté slijeme. Dvakrát denně proplachujeme. Klíčky vyrostou během 2 – 5 dnů. Opět necháváme klíčit v tmavé a chladné místnosti.

Poté, co klíčky vyrostou, vyměníme vystříhnuté víčko za plné a můžeme uskladnit v lednici.

Pozor: nikdy nedáváme plnou sklenici, maximálně ½. Semínka s klíčky zvětší objem a nevešla by se.

Co vše můžeme nakličovat? Semínka rukoly, řeřichy, ředkvičky, vojtěšky, cizrny a další. Každé semínko potřebuje jinou dobu bobtnání a růstu klíčků.

Dip z mungo výhonků

Ingredience: ½ hrnku nabobtnalých semínek slunečnice, 2 hrnky mungo klíčků, šťáva z ½ citrónu, 1 stroužek podrceného česneku, 1 lžice čerstvé posekaného oregana, 1 lžice olivového oleje, 2 - 3 lžice vody, sůl a pepř dle chuti

Postup přípravy: Slunečnicová semínka vsypeme do misky a zalijeme hrnkem vody. Necháme alespoň 2 hodiny nabobtnat. Poté všechny ingredi-

Pomůcky, hotová nakličovací sklenice,
naklíčená slunečnice, foto Andrea Sedláčková

ence vsypeme/vlijeme do mixéru a mixujeme alespoň jednu minutu nebo do chvíle, než se vytvoří kompaktní hmota. Použijeme jako dip třeba k semínkovým crackerům nebo více naředíme a můžeme použít jako dressing do salátu. Uchováme v lednici a spotřebujeme do 2 – 3 dnů.

Semínkové crackery

Ingredience: 2 hrnky žitné mouky, $\frac{3}{4}$ hrnku sezamových semínek, $\frac{3}{4}$ hrnku slunečnicových semínek, $\frac{1}{2}$ hrnku dýňových semínek, $\frac{1}{2}$ hrnku lněného semínka, 2 hrnky vlažné vody, $\frac{1}{2}$ hrnku oleje, 1 čajová lžička soli + na posyp

Postup přípravy: Předehřejeme si troubu na 190 °C. Smícháme všechny ingredience v míse. Vlijeme na plech vyložený pečícím papírem a přetřeme (nebo nasprejujeme) olejem. Překryjeme dalším pečícím papírem a vyválíme válečkem, dokud není těsto tenké. Odstraníme horní pečící papír a ostrým nožem rozřežeme požadované tvary crackerů. Posypeme solí a pečeme zhruba 30 minut. Po 20 minutách kontrolujeme. Celkový čas pečení záleží na tom, jak tenké těsto jsme si rozváleli a jak vypečené crackery chceme. **Andrea Sedláčková**

Zdroj: www.tohercore.com

Recepty z Veget Festu I.

Soya vindaloo

Ingredience (pro 2 osoby): 150 g sójových kostek, 5 velkých cibulí, 3 brambory, 3 čerstvá rajčata, plechovka loupaných rajčat, čerstvý zázvor, 3 stroužky česneku, 100 g kešu ořechů, citrón, garam masala, mletý koriandr, mletý zázvor, mletá skořice, mletá kurkuma, kari indického typu (žluté), černé hořčičné semínko, mleté chilli, sůl, pepř, kokosový (olivový) olej

Postup přípravy: Než začneme vařit, namočíme si do vody kešu ořechy - ideálně přes noc. Pak si připravíme sójové kostky. Můj osvědčený způsob: V rychlovarné konvici uvaříme vodu a osolenou sóju zalijeme. Necháme půl hodiny odstát. Vodu ze sóji slijeme a sóju vaříme v čerstvé, opět osolené vodě asi 5 - 10 minut. Mezitím si nakrájíme jednu cibuli nadrobno. S česnekem na plátky ji lehce osmažíme. Když má cibule zlatou barvu, polovinu oddělíme do připravené mísy. K druhé polovině přidáme na kostky nakrájená rajčata a dusíme, můžeme přidat trochu vody. Do mísy s osmaženou cibulí a česnekem přidáme trochu pepře, polévkovou lžící garam masaly, koriandru, zázvoru, kurkumu, kari a hořčičného semínka. Dále půl polévkové lžice skořice a kousek nastrohaného čerstvého zázvoru. Celé zamícháme - vytvoří se pasta, do které pak přihodíme uvařenou sóju. Zamícháme, aby se sója pěkně obalila v koření, a necháme uležet. Poté osmažíme na oleji. Mezitím oloupeme zbylé cibule a rozkrájíme je na poloviny. Dáme je uvařit. Oloupeme také brambory, které nakrájíme na menší kostky a taktéž dáme uvařit. Nachystáme si mixér a do něj hodíme namočené kešu ořechy, které rozmixujeme na pastu. Přidáme uvařenou cibuli, plechovku loupaných rajčat a také osmažená rajčata s cibulkou a česnekem. Všechno okořeníme čajovou lžičkou garam masaly, koriandru, zázvoru, kurkumu, kari a hořčičného semínka. Poté ještě přidáme 5 chilli papriček a polévkovou lžící mletého chilli. S chilli nešetříme. Všechno rozmixujeme tak, aby vznikla červená hladká omáčka. Omáčku z mixéru nalijeme do většího hrnce, přidáme uvařené brambory, osmaženou sóju, jídlo dosolíme, zakápneme šťávou z poloviny citronu a několik minut necháme provařit. **Lukáš Diviš**

Hruškovo-banánový čokoládový dort

Ingredience těsto: 4 zralé banány, 1 hrnek třtinového cukru, 1/2 hrnku rostlinného oleje, 1/2 hrnku rostlinného mléka - sójové, mandlové..., 2 hrnky celozrnné mouky pšeničné - pro bezlepkovou verzi použijeme pohankovou mouku, 1 lžička vinného kamene nebo jedlé sody, 4 lžice kakaa, 100 g kvalitní hořké čokolády alespoň 70 %, 1 cm vanilkového lusku - lze vynechat, špetka soli

Ingredience krém: 2 tofu natural, 2 cm vanilkového lusku, agáve sirup - na sladkost krému, 3 banány, 2 lžice kokosového oleje, troška vody

Ingredience náplň: 6 hrušek, olej, 4 lžice třtinového cukru, 100 g plátek mandlí

Postup přípravy: Oloupané banány rozmačkáme vidličkou v míse a přidáme cukr, společně šleháme elektrickým šlehačem asi tři minuty, přidáme olej a mléko, opět prošleháme. Přidáme mouku, kakao, špetku soli, vanilku a vinný kámen, těsto mícháme, dokud není zcela spojené, poté rozpustíme čokoládu ve vodní lázni a přimícháme do těsta. Připravíme si dortovou formu, dno formy vyložíme pečícím papírem a kraje formy vymažeme olejem. Poté vlijeme těsto a dáme péct do předem vyhřáté trouby na 180 °C přibližně na 50 minut. Upečený dort necháme vychladnout a připravíme si krém. Do mixéru dáme tofu, vanilku z lusku, povolený kokosový

Foto Alexandr Darius Radecký

olej, agáve sirup, banány a v případě potřeby trochu vody. Umixujeme do hladka. Ochutnáme a případně přidáme agáve sirup, citron či vanilku. Do pánve dáme olej společně s cukrem, necháme zkaramelizovat, přidáme hrušky nakrájené na měsíčky, skořici a mandle. Prohříváme, dokud nezměknou hrušky a chutě se nespojí. Náplň necháme vychladnout. Vychladlý dort rozkrojíme, namažeme krémem a na krém naskládáme zkaramelizované hrušky, přiklopíme, celý dort i z boků pomažeme zbylým krémem, ozdobíme opět hruškami a necháme v chladu odpočinout. **Tereza Břeňová**

Foto **Alexandr Darius Radecký**

ložte pečícím papírem. Ve větší míse dobře promíchejte olej, sirup, mléko, cukr a vanilku. Přisypte mouku, prášek do pečiva, pečící sodu, koření a sůl a začněte zpracovávat v těsto. Přimíchejte ovesné vločky a čokoládu. Z kuliček o něco větší než vlašský ořech tvarujte asi 1 cm tlusté sušenky (ruce si namáčejte ve vodě, aby se na ně těsto příliš nelepilo). Kladejte na plech, dál od sebe. Pečte 10 - 12 minut. Po vyjmutí z trouby nechte sušenky ještě 2 minuty dojít na plechu, poté je přendejte na rošt a před uskladněním do (těsně) uzavíratelné nádoby nechte plně vychladnout.

Zdroj: <http://www.veganotic.cz/> **Jana Petříková**

Ovesné sušenky s čokoládou

Ingredience (cca 24 větších sušenek): 1/2 hrnku oleje, 1/3 hrnku jakéhokoli sirupu – kukuřičného, rýžového, javorového, agáve, pšeničného sladu, 1/3 hrnku mandlového, sójového či jiného rostlinného/ořechového mléka, 3/4 hrnku hnědého cukru, 1 lžička vanilkového extraktu (nebo část cukru nahradte vanilkovým cukrem, či vanilkovým sójovým mlékem), 2 a 1/3 hrnku hladké celozrnné mouky, 3/4 lžičky sody, 3/4 lžičky prášku do pečiva, 2 lžičky skořice, 1/2 lžičky strouhaného muškátového oříšku, 1/2 lžičky mletého nového koření, 1/2 lžičky soli, 2 hrnky ovesných vloček, 100g sekané nemléčné čokolády

Postup přípravy: Troubu předehřejte na 180 °C a plech vy-

Kompost - Strakonický měsíčník o ochraně přírody

Příspěvky v tomto čísle - Jan Juráš, Alena Hrdličková, Vilém Hrdlička, Ivana Jonová, Marie Jelínková, Stanislav Mrkvička, Pavel Řepa, Eva Legátová, Andrea Sedláčková, Lukáš Diviš, Tereza Břeňová, Jana Petříková

Grafika - Jan Juráš

Logo Kompost - Monika Březinová

Kresby - Ivana Jonová

Jazyková úprava - Alena Hrdličková

Kontakt - jan.juras@knih-st.cz, 380 422 721

Publikované články vyjadřují výhradně názory autorů

Anticopyright 2015

Ing. Jan Juráš -jj-

Ekoporadna při ŠK, Inf. centrum NO, Husova 380

Po - Čt: 7:30 - 16:00, Pá - po domluvě

tel.: 380 422 721, 721 658 244

E-mail: jan.juras@knih-st.cz

Mgr. Alena Hrdličková -ah-

Pobočka ŠK Za Parkem, Husova 380

Po a Čt: 13:00 - 18:00, St: 8:00 - 12:00 (otevírací doba půjčovny pro děti a dospělé)

tel.: 380 422 720

E-mail: alena.hrdlickova@knih-st.cz

Ing. Vilém Hrdlička -vh-

Základní organizace Českého svazu ochránců přírody Strakonice, Zámek 1

www.csop-strakonice.net

E-mail: v.hrdlicka93@gmail.com

